

Bartolomějská ulice na Starém Městě pražském je ulicí policejní, to ví každý Pražák snad od narození – a je tomu tak tradičně, už od časů mocnářství a bájně první republiky, kdy tu v domě číslo 4, tedy na galérkou obávané „čtyřce“, sídlila pražská kriminálka v čele s radou Vacátkem. Ve skutečnosti se jmenoval jinak, ale ohledně výkonnosti dávné kriminalistické party si autor Hříšných lidí Jiří Marek prý moc nevymýšlel.

Kriminálka je v Bartolomějské číslo 4 domovem doposud, akorát že oficiálně se dovnitř chodí průjezdem z vedlejší šestky. A tady, v jedné z nevelkých kanceláří až na samém konci chodby, pracuje i poručík PhDr. Stanislav Bašek. Muž středních let, srdcem malíř, vzděláním historik a kunsthistorik, povoláním vyšetřovatel. Jenže než v dotyčném povolání – které může leckomu být i posláním – a v oně kanceláři zakotvil, vinul se jeho život mnoha zákruty a nejednou proměnou, takže dnes se z odstupu může jeho cesta zdát i docela kuriózní.

„Na Akademii výtvarných umění mě v sedmdesátém roce nepřijali,“ řekne PhDr. Bašek suše – a dneska už znějí ta slova i bezbolestně.

Tehdy, po maturitě, ho ale nepřijali na kýžený obor po čtyřletém studiu na vnohradské Střední odborné škole výtvarné pro propagační výtvarníky, slavné Hollarce, kde ho kantoři považovali za jasný talent – s doporučením k jeho rozvíjení na AVU. Toužil malovat, a báb ho! Jak už to u tzv. výběrových škol bývá, musel honem hledat náhradní řešení, protože jinak již čekal povolávací rozkaz na dvouletou vojnu! Nakonec ho přijali na Filozofickou fakultu UK, kde se mu při zkouškách vyplatily znalosti a postřehy z hodin dějepisu na střední škole, při nichž dával pozor. Profesor PhDr. Jiří Waage byl totiž při nich svým květnatých vyjadřo-

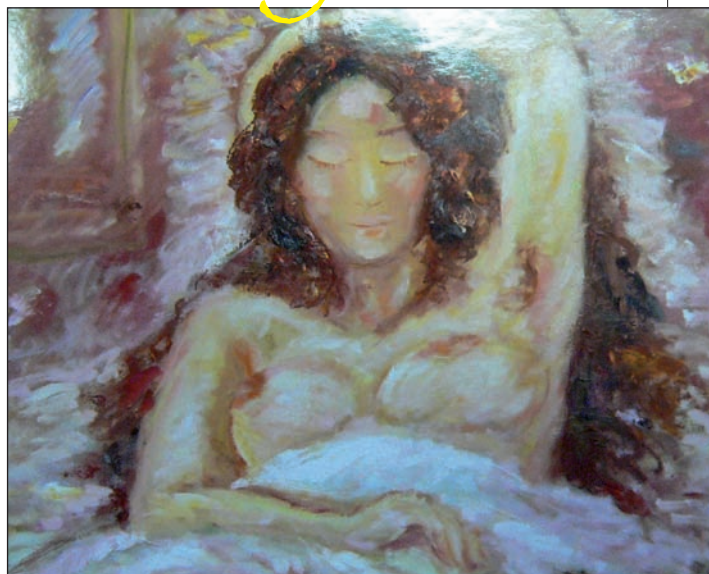
váním ve stylu V. V. Štecha neodolatelný. Zájem o umění u studenta živilo navíc i prostředí, v němž žil a bydlel, to znamená Hradčany, Strahov a Pražský hrad se všemi památkami, muzei i galeriemi.

„Dost jsem v té době i fotografoval, koneckonců, to mi zůstalo dodnes,“ vzpomíná poručík Bašek na svá vysokoškolská studia, kdy měl sice v úmyslu přestoupit ve vhodném roce celého pětiletého studia přece jenom na AVU, ale vlivem různých okolností to nakonec neudělal.

Začátkem let sedmdesátých mu vynesly jeho fotky ve škole i „hezky“ průšvih, když vystavil i náměty s nádhernými gotickými polychromovanými plastikami náboženských postav. Oheň byl rázem na střeše, agilní svazáci doby normalizace to chápali jako nepřipustnou propagaci náboženství.

Ale vystudoval, promoval, a když v průběhu studia proplul i nástrahami vojenské katedry, narukoval na rok, tedy „na pouhý rok“, jak říkali tehdy závistivě mnozí, co museli na dva. Inu, bejvávalo, absolventské „kolejničky“ nebyly k zahazení.

„Na vojně jsem sloužil u strážní jednot-

ky, která hlídala muniční sklad v Trávníčích u Terezína. Žádná legrace, někdy to bylo lidově řečeno jednou nohou v kriminále,“ usměje se vzpomínce. „Hodně mi ale daly nové přátelské vztahy z vojny, které někdy přetrvávají dodnes.“

No, měl zase kliku, do civilu se vrátil živ, zdrav a bez škráloupu. A jako kdyby neměl vojáků po krk, našel si místo ve Vojenském historickém muzeu. Coby odborný pracovník a muzejník. Už jako kluk tam chodil s dědou na husity a na křižáky, později na mušketýry a bandity, šermující každou sobotu a neděli na benátské dlažbě nádvoří Schwarzenberského paláce, a v době studií na vysoké tam hledal práce našich výtvarníků – legionářů a dalších, které zastihla 1. světová válka – pro diplomku o Emilu Fillovi, Otovi Gutfreundovi, Janu Šturmovi, Otakaru Nejedlym, Břetislavu Bartošovi a dalších. Nezanedbatelnou roli při volbě

ovšem sehrála i blízkost muzejní budovy od jeho bydliště na Loretánském náměstí.

Coby správce ikonografických fondů, které byly mnohdy ve velmi špatném stavu, si PhDr. Bašek s kolegy bláhově představoval, že bude možné časem zajistit sbírkám odpovídající uložení v depozitářích a také pořádek v evidenci exponátů. Hodně se sice podařilo, ale po deseti letech odtud nakonec stejně odešel – když postupně ztratil pocit perspektivy...

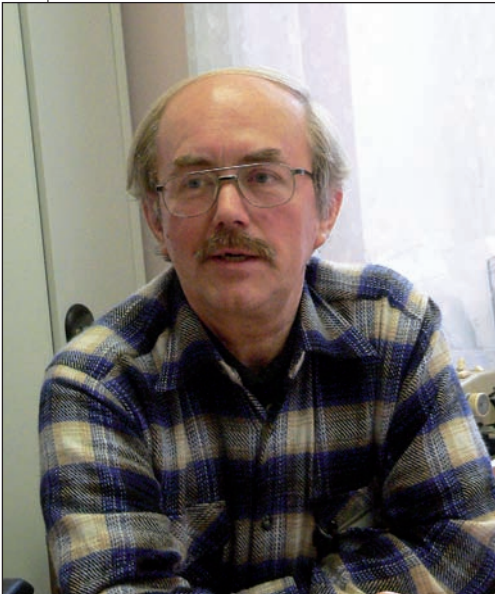
Během doby se totiž oženil, přišly děti, musel se ohánět, aby uživil rodinu. Přitom jeho sen – že to ještě jednou zkusí na Akademii výtvarných umění na denní studium – se mu v roce 1985 opět rozplynul. Arogantní sdělení školy obsahovalo mezi obli-
gátními důvody nepřijetí i ten, že už přece

jednu vysokou školu má, tak co by ještě chtěl! A tehdejší ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy kvůli němu vymyslelo předpis, že AVU nebude přijímat studenty po třicítce. A bylo vymalováno!

Navíc denní starosti ho odváděly jinam, musel přestavět byt, starat se o prozaické, ale důležité věci v rodině. Pomalu, ale jistě se z něj stával „nedělní malíř“, výtvarný outsider. A utěšoval se tím, že i mezi takovými se našli zajímaví tvůrci a že není zase v tak špatné partě. Vždyť i po smrti slavný Vincent van Gogh zhodnotil jednou své marné vyznívající úsilí o uznání konstato-
váním, jak je vlastně rád, že se nikdy neučil kreslit...

„Měl jsem tehdy ovšem i ateliér, který jsem si vlastními silami i náklady zadaptoval

Na AVU byl PhDr. Bašek přijak do funkce archiváře, nicméně si dost naivně namlouval, že jde o šťastnou změnu k lepšímu. Že se v praxi dostane do kontaktu s tamními uznávanými výtvarníky a že se mu ty kontakty mohou hodit. Osobně i lidsky zde poznal třeba grafika Ladislava Čepeláka, malíře Václava Pospíšila, Jiřího Karmazína, sochaře Jana Hánu, důvěrně nahlédl do jednotlivých ateliérů a dílen, včetně restaurátorských, vedených profesorem Toroněm. Byl to profesorský sbor „předknížákovského období“, s osobními ambicemi jednotlivců, profesorů, docentů i asistentů, kteří ve svém působení bohatě využívali výhod školy a kontaktů na politické kruhy. Každá osobnost disponovala osobně větším ateliérem, než byly ty slou-

na půdě starého palácového domu na Pohořelci, kam léta zatékalo a kde se hroutila i střecha, a kde se krátce před získáním dotyčné prostory od OPBH odehrála i hrozná vražda staré paní, která nabídlá nocleh propuštěnému vězni,“ vzpomíná poručík Bašek. „Po zřízení ateliéru jsem bral malování ještě hodně vážně. I manželka mě v tom podporovala, věřila, že bych to mohl časem někam dotáhnout a zúročit. Nakonec ale i ona ztratila trpělivost a rozvedli jsme se po dvaadvaceti letech manželství v roce 2002. Copak se dá žít s nedělním malířem a policajtem? Některé krize již zkrátka překonat nejdou. Život není jen malování a člověk se ho musí naučit brát skutečně filozoficky a determinovaně, ořepat se a jít dál.“

Ještě zbývá uvést, že v roce 1983 si Stanislav Bašek udělal doktorát z historie a čtyři roky předtím získal registraci u tehdejšího Českého fondu výtvarných umělců. Což bylo pro výtvarníka oněch let dosti podstatné. Bez tamní kouzelné průkazky – měla číslo 788! – nesměl nikdo svá díla předkládat před komise a prodávat je – prošla-li ovšem vůbec jejich síty...

Střih, léta plynou. V sedmaosmdesátém doktor Bašek změnil zaměstnání: nastoupil na Akademii výtvarných umění!

„Bylo to na doporučení docenta Jiřího Kotalíka, syna akademika Kotalíka, tehdejšího ředitele Národní galerie v Praze, kteří oba patřili do pedagogického sboru AVU.

S Kotalíkem synem mne pojila společná studia dějin umění...”

žící potřebám výuky. Doktor Bašek nakonec v tomhle prostředí strávil jen dva roky, využíván a zneužíván i pro další pracovní náplně.

A pak se dal jako vystudovaný propagáčnický výtvarník na propagaci. Napřed jí šéfoval v družstvu Fotografia, pak zakotvil v České spořitelně. Situace se v této oblasti však pod vlivem nových metod a způsobů moderní dravé reklamy radikálně změnila, sebelépe vypadající propagační akce postrádaly často kýžený efekt a nová konkurenční doba přivedla v roce 1994 i vedení České spořitelny k zetištění své propagace a poznatku, že bude lépe vše objednávat u specializovaných firem.

A doktor Stanislav Bašek se jako mnoho jiných octl na další křižovatce. Zvažoval „volnou nohu“, ale potřeboval stálý příjem. A tehdy si všiml na nějakém letáku, že je málo vyšetřovatelů. Úřad vyšetřování přijímá za podmínek, umožňujících nástup s absencí právníckého vzdělání. A tak si řekl, že to prostě zkusí.

Dnes už tohle nelehké řemeslo vykonává čtrnáctým rokem. Když se samostatný Obvodní úřad vyšetřování pro Prahu 1 sloučil se Službou kriminální policie, akorát se přestěhoval z patra do patra a pak přes ulici.

Ateliér na Pohořelci už dávno nemá. Dům byl restituován svárcími se majiteli a poté zprivatizován.

„Dodnes vypadá ten barák jako ruina,“

mávne rukou poručík PhDr. Bašek – a už ho to snad ani nebolí.

Stejně vždycky patřil mezi malíře, co potřebují mít model před očima. Není nad bezprostřední vjem. To prosazoval Julius Mařák už koncem 19. století u nás, nemluvě o impresionistech. Mezi náměty autora lze najít vedle krajinných výseků i nejedno zátiší – například s květinami či ovocem, akty, portréty, nevyjímaje ale ani abstraktní či fantazijní motivy. Pracuje nejčastěji technikou olejomalby, nevyhýbá se ale ani kombinovaným technikám, zejména kolážím.

Se svou kůží na trh, neboli s výsledky své práce vyšel na veřejnost během let například výstavou v roce 1987 – v Galerii Kniha, jež bývala v podchodu metra Dejvická. A pak ovšem na pražském Salonu výtvarných umělců v roce 1988, kde vystavil mimo jiné velkoformátový obraz s názvem Soudce, parafrázující aktuální jevy v současné umělecké komunitě, kde jeden rozhoduje o druhém a prosazuje právě to své nazírání světa za to jediné pravé. Právě Salon z doby sklonku socialismu se vyznačoval již jistou dávnou demokracií, vyjádřenou tím, že vystavovat tam směl každý, kdo se hodlal zúčastnit, a nikoli jen ten, komu to bylo dovoleno.

„Prodal jsem tam dokonce dva obrazy,“ usměje se doktor Bašek při vzpomínce. „Byla to květinová zátiší...“

Dneska je spíš rozdává – kamarádům, když se některému nějaký zalíbí. To ostatně dělal filantropicky vždycky.

„Neživím se tím, tak mohu lidem někdy udělat radost,“ říká autor.

V České republice i v zahraničí se tak převážně v soukromých sbírkách nachází už hezká řádka jeho prací. V roce 1990 si například odvezli jeho čtyři obrazy japonští podnikatelé, jednající zde o možnostech svých šicích strojů.

Že by se doktor Bašek ještě někdy nějak doopravdy v oboru malby prosadil, dávno nevěří. Je realista. Těší ho slova uznání i kritiky, jsou-li míněna upřímně. Sám zůstává ověřenou tezí, že součástí talentu je obecně platné pravidlo „umět se prosadit“.

„Domníval jsem se, že svoje znalosti a vzdělání kunsthistorika časem uplatním i jako vyšetřovatel,“ řekne tiše, s lehounkou a pokornou ironií člověka, jenž sebe-důvěry ke své škodě dvakrát nepobral. Což je u něj způsobeno povahovým založením relativizujícího filozofa bez různých brýlí, který za pár let dosáhne šedesátky a nic „lidského“ jej asi už nepřekvapí.

„Ale ani to mi moc nevyšlo. Na prezidiu pracoval Útvar pro ochranu kulturního dědictví, který měl trestnou činnost v téhle specifické oblasti v referátu, ale nejprve mě odmítl – že nemám deset let odborné vyšetřovatelské praxe. A když jsem jich dosáhl, tak dotyčný tým rozpustili. Časem, dokud jsem ještě v aktivní službě, se mohu pokusit absolvovat výběrové řízení, pokud se podobná možnost naskytne. Uvidíme nejsem kariérista.“

Ale stane se, že občas k němu „výtvarný případ“ zavane osud i běžným postupem – mezi zpracovávaným nápadem trestné činnosti na SKPV Praha I. Jeden se týkal obrazu Černý pierot od Jindřicha Štýrského, v druhé polovině let devadesátých dvacátého století, odhadovaného znalcem na půl-druhého milionu korun. Jistý nepoctivý

galerista si dílo vypůjčil od majitelky na výstavu a když ho měl po delším čase vrátit, začal podivným způsobem tvrdit, že mu ho údajně prodala a on že ho teď jako svůj majetek může nabízet dál jiným zájemcům. Písemné doklady sice neměl, ale zato nějaké svědky. Věc se táhla snad rok, nakonec se obraz po příslušném rozhodnutí Městského soudu majitelce vrátil. V současné době ukládání finančních prostředků do uměleckých děl by se na některé z tuzemských aukcí mohl tenthle obraz prodávat i za několiknásobek původní odhadní ceny...“

Jiný dosti zajímavý případ byl s obrázky Josefa Lady, nazývanými Zimní hry nebo Zimní radovánky. Šlo v podstatě o tzv. „domnělé padělky“. Prodávaly se ve své době také na pražských aukcích a ukázalo se, že kupodivu existují dva exempláře prakticky až na detaily téměř shodné. Jeden, jehož majitel z Plzně podal trestní oznámení, byl stoprocentně autentický, s příписy autora a znaleckým posudkem od přední české odbornice. Druhý, sporný Lada, se objevil druhotně a měl být prodáván na předvánoční aukci umění na Zofíně. Během vyšetřování se realizovaly odborné expertizy zajištěného artefaktu, ale pravost nakonec nevyloučily ani u druhého obrazu. Existoval předpoklad, že malíř Lada asi neměl důvod vytvářet sám dvakrát stejný obrazek.

„Kdoví, možná byla autorkou Ladova dcera Alena, která styl svého otce dobře znala a rozvíjela ho, možná falzum někdo namaloval už ve třicátých či čtyřicátých letech,“ krčí rameny doktor Bašek. „Ani Národní galerie v Praze tehdy nevyřkla rozhodný verdikt. K chemické expertize, která jediná by snad dala jasnou odpověď, se majitel neodhodlal, při ní by se obrazek mohl i nevratně poškodit. A věc byla tedy odložena.“

Každopádně má při podobných kauzách PhDr. Stanislav Bašek výhodu, že není ve všem odkázán na soudního znalce z oboru výtvarného umění, sám se znaleckou činností namátkově zabývá.

„Vy vyšetřovatelské práci jsem se už naučil chodit. Každý případ je ale pochopitelně jiný, stále je čemu se v praxi učit a získávat nové zkušenosti a poznatky. Stále nás může i na obvodu něco překvapit. Říkám si, že zákon je třeba důsledně dodržovat a hájit. A sám sebe považuji v tomhle ohledu za idealistu, který na straně zákona vždycky stál. Takhle jsem se postavil – k vlastní újmě – i proti jednomu velkému restitučnímu podvodu, ke kterému docházelo v místě mého trvalého bydliště a který naše soudy řešily víc než deset let. Naštěstí jsem v tomto úsilí v kritických chvílích, připomínajících boj dona Quijota proti větrným mlýnům, nebyl sám.“

A co se týče malování, jež zůstává pro doktora Baška velkou radostí volných chvil? „Víte, já ničeho v životě nelituji a dál se povzbuzuji myšlenkou, že když byl malířem slavný celník Rousseau, tak proč by nemohl být malířem vyšetřovatel Bašek? U výtvarnění se psychicky odpochínu, načerpám klidu. Je to pro mne určitá jistota, byť by se člověk zrovna nacházel v největším srabu.“

Jan J. VANĚK

Foto a reprofoto Václav ŠEBEK

OBRANA PŘED PEDOFILY

Velké pozornosti se dostalo v poslední době soudnímu řízení s boxerem z Sankt Petěrburgu Alexandrem Kuzněcovem. Zabil člověka, pedofila, který se pokusil zneužít jeho osmiletého nevlastního syna. Kuzněcov vypráví, jak se chystali na Nový rok s chlapcem odpalovat petardy. Zdržel se ale v bytě a když vyšel ven, chlapce už neviděl. Zaběhl tedy do domu a tam v druhém patře celou scénu uviděl. Nějaký mladík se tam pokoušel chlapce zneužít. Dítě bylo zmlácené, vyslečené a v bezvědomí. Kuzněcov se neudržel a několika profesionálními ranami 19letého Uzbeka srazil k zemi. Na následky tohoto napadení student místní vysoké školy zemřel. Kuzněcov se sám udal na policii. Byl obviněn nejprve z vraždy, později bylo obvinění překvalifikováno na úmyslné těžké zranění s následkem smrti z nedbalosti. Kuzněcov je stíhán na svobodě, když slíbil, že neopustí zemi. A vypadá to, že by mohl být dokonce zproštěn viny. Kuzněcov v přiznání uvedl, že vůbec nechápe, jak se to mohlo stát, že se neovládl, a proto se bude zkoumat i míra přičetnosti v době činu. Pokud by soudní psychiatrická expertiza prokázala, že jednal v afektu, mohl by být odsouzen na 3 roky nebo i podmíněně. V opačném případě mu hrozí trest odnětí svobody na 5–15 let. Rozhodující bude expertiza mrtvého těla, kde se podle počtu i charakteru ran dá zjistit, zda už nešlo o sadismus a mstu, zda se jednalo skutečně jen o okamžitý afekt.

Celý případ ale vyvolal logickou odezvu po celém Rusku – na lavici obžalovaných usedl člověk, který bránil své dítě před násilím. Větší část občanů, a to jak mužů, tak žen vystupují na obranu Kuzněcova, jsouce toho názoru, že přece zabil člověka, který se chystal provést víc než nemorální skutek, chtěl zneužít nezletilého. Druhá skupina lidí, a těch je méně, říká, že boxer by měl být potrestán v každém případě, protože v právním státě, a jako takový chce Rusko být světu prezentováno, takový čin je trestný a musí být potrestán odnětím svobody. Ale i ti se vyjadřují v duchu „za to bych ho já taky zabil“...

Kdyby ale Kuzněcov nevyužil v praxi to, čemu se ve sportu naučil, a násilník by byl uvězněn, čím by se to skončilo? Právě v odpovědi na tuto otázku spočívá podstata reakce společnosti na celou kauzu. Kdyby násilník Kuzněcov jen dostal k soudu a nezabil, nehrozilo by pedofilovi vlastně nic, protože k vlastnímu dokonání trestného činu nedošlo, jen k pokusu. Většinou se takové kauzy ani k soudu nedostanou, chybí totiž i důkazy. Nejsou svědci, ani sperma na těle dítěte,